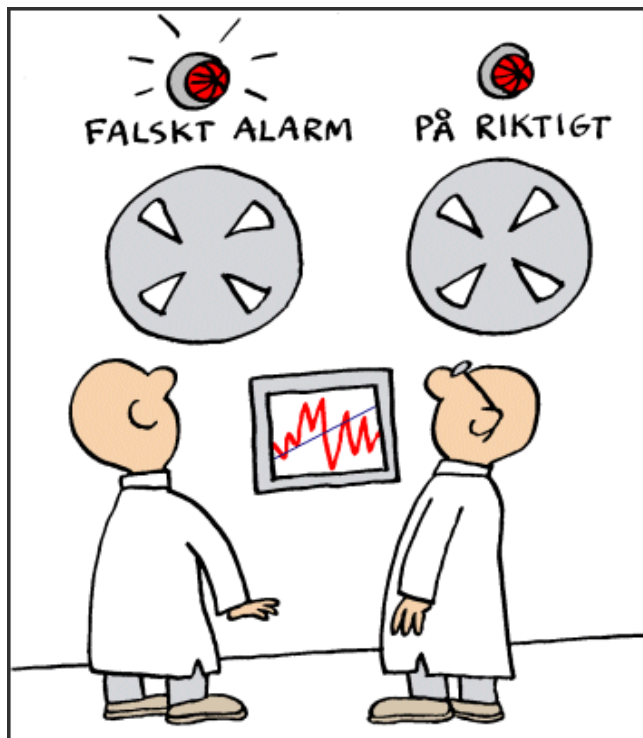

LÄR OM KÄRNVAPEN

Beredskapsnivåer

USA och Ryssland utvecklade under kalla kriget ett s.k. "launch-on-warning" system, som innebär att båda staterna har avancerade varningssystem för att kunna identifiera en fientlig kärnvapenattack och besvara denna med en motattack innan det egna territoriet har hunnit träffas. Trots att det kalla kriget sedan länge är slut och argumenten för att bevara kärnvapen i full beredskap är föråldrade, finns det fortfarande flera tusen kärnvapen kvar i full beredskap, redo att avfyras inom loppet av minuter. I oktober 2007 lade Chile, Nya Zeeland, Nigeria, Sverige och Schweiz fram en resolution till FN: s generalförsamling för att minska den operationella beredskapen i världens kärnvapenarsenaler.¹ Tre stater röstade mot resolutionen: USA, Storbritannien och Frankrike.²

Falskt alarm

Flera gånger sedan kärnvapnen uppfanns har falska alarm förekommit, som inom loppet av några minuter har fört världen till branten av ett kärnvapenkrig:

Tidigt på morgonen den 9 november 1979 mottog fyra amerikanska kommandocenter signaler om att en fullskalig kärnvapenattack från Sovjetunionen var på väg. Inom loppet av sex minuter gjordes massiva förberedelser för motattack, tills man upptäckte att det var ett falskt alarm orsakat av att ett övningsprogram med ett sovjetiskt kärnvapenanslag av misstag kommit in i det amerikanska övervakningssystemet. Den "heta linjen" som upprättades 1963 mellan

USA och Sovjet för att undvika att falska alarm skulle orsaka massivt kärnvapenanslag användes inte under dessa panikartade sex minuter.

1995 var Ryssland nära att beordra en kärnvapenuppskjutning. Det ryska varningssystemet mottog signaler om att en raket hade avfyrats utanför den norska kusten och ryska militären fattade misstankar om att det rörde sig om en ubåtsavfyrad amerikansk kärnvapenmissil riktad mot Moskva. President Jeltsin hann under detta förlopp öppna sin kärnvapenväska med koderna för avfyrning av ryska kärnvapen. Drygt fem minuter senare visade det sig att raketen färdades i en annan riktning och larmet avblåstes. Missilen var norsk, och hade avfyrats i forskningssyfte. Norge hade förvarnat 35 länder inklusive Ryssland om att avfyrningen skulle ske, men beskedet hade inte nått de personer som jobbade med varningssystemet.³

Mänskliga faktorn

Utöver de tekniska problem som kan ge upphov till falska alarm, finns också den mänskliga faktorn. Varningssystemen för kärnvapenanfall, precis som kontrollsystem på kärnkraftverk, måste bevakas av människor dygnet runt. Många stora olyckor sker nattetid, som ett resultat av trötthet och uttråkning.⁴ Det är lätt att göra misstag. Vi hoppar på fel buss, slår fel nummer på telefonen eller glömmer att ringa och gratulera mamma på födelsedagen. Men när det handlar om att knappa in fel siffror i ett flygplans navigationssystem eller att stänga av fel monitor i ett övervakningssystem – då kan konsekvenserna bli katastrofala.

En pensionerad sovjetisk marinofficer som under många år arbetade som befälhavare på en kärnvapenbestyckad u-båt berättar: *"Under de långa perioder då vi patrullerade djupt nere i havet, ofta flera veckor i sträck, sov jag sällan mer än ett par timmar per natt. Flera dagar i rad höll jag till på kommandobryggan, och höll mig vaken på kaffe och vodka. Vissa gånger var jag så trött att det var svårt att se vilka lampor som lyste gröna och vilka som lyste röda på instrumentpanelen. Och ja, under den här tiden hade jag och min besättning kapaciteten att avfyras missiler med mer än hundra kärnvapenladdningar"*.⁵

Mellan 1975 och 1990 blev 66 000 anställda inom den amerikanska försvarsmakten uppsagda från uppgifter som hade med kärnvapenhantering att göra för att dessa personer uppfattades som otillförlitliga. Det innebär i snitt 4100 personer per år under 15 års tid, så uppenbarligen förekommer mänskliga misstag och fel även inom kärnvapenhanteringen. Att fela är mänskligt, men vi måste göra allt för att undvika att mänskliga fel leder till avfyran av kärnvapen av misstag eller i värsta fall till kärnvapenkrig. Ingen människa borde behöva bära ansvaret för planetens fortsatta existens.⁶

1 A/C.1/62/L.29 (GA 62/36) "Decreasing the operational readiness of nuclear weapons systems"

2 UNGA 62nd Plenary Meeting: 61 <http://www.reachingcriticalwill.org/political/1com/1com07/ga/36.pdf>

3 Forden, Geoffrey, *Reducing a Common Danger: Improving Russia's Early-Warning System*, Cato Policy Analysis No. 399. May 3, 2001.

⁴ Svenska Läkare mot Kärnvapen, *Human Factor and the Risk of Nuclear War*, 2004.

http://www.slmk.org/main/artiklar/Human_Factor.pdf

⁵ Ibid

⁶ Ibid